

мам быту, гасцініцай. Завяршае ансамбль эксперымент. 4-павярховы 1-секцыйны дом. Да пл. прымыкае парк. Прам. зона развіваецца ў паўн.-зах. напрамку. Пры добраўпарадкаванні шырока выкарыстаны малыя архіт. формы, веранды, тэрасы, групы дэкар. дрэў, адкрытыя лужкі, алеі ніцых вербаў, газоны, кветнікі і інш.

У 2011 сярэдня школа, інфармацыйны цэнтр, ДзЮСШ, школа мастацтваў, дашкольны Цэнтр развіцця дзіцяці, Цэнтр культуры і вольнага часу, амбулаторыя, аптэка, комплексны прыёмны пункт, аддз. сувязі і «Беларусбанк», сталовая, 5 магазінаў. Мемар. комплекс на брацкай магіле сав. воінаў, якія загінулі ў Вял. Айч. вайну. Помнік Герою Сац. Працы і Герою Беларусі А.І.Дубко. Помнік архітэктуры — царква Аляксандра Неўскага (1854).

ВЕРШ (лац. *versus*), невялікі па аб'ёме і завершаны па сэнсе і форме твор, напісаны *вершаванай мовай*. Самым элементарным па кампазіцыйнай будове відам В. з'яўляецца дыстых (2-радкоўе). Змест В. часцей за ўсё абумоўлены лірычным перажываннем, у якім знаходзяць адлюстраванне драм., трагічныя, камічныя з'явы і падзеі, стаўленне да іх аўтара. В. ствараецца з дапамогай рытмічнай і гукавой арганізацыі, архітэктонікі, паэт. сінтаксісу і інш. У бел. л-ры В. з'явіўся ў 16 ст. і звязваецца з імем Ф.Скарыны, які ў прадмовах да сваіх кніг змясціў некалькі рыфмаваных радкоў. У залежнасці ад зместу і псіхал. тону В. падзяляюцца на жанры — гімн, ода, элегія, эпітафія і інш., віды: па колькасці радкоў — аднарадковік, двухрадковік, трохрадковік, чатырохрадковік і інш., па характары рыфм і рыфмоўкі — манарым, двурым, *бурымэ* і інш. Існуюць таксама цвёрдыя вершаваныя формы: *актавы, канцоны, рандо, санеты, танка, трыялеты, хоку* і інш.

І.М.Гоўзіч.

ВЕРШ У ПРОЗЕ, лірычны твор у праявінай форме. Валодае такімі прыкметамі лірычнага верша, як невял. аб'ём, павышаная эмацыянальнасць, звычайна бессюжэтная кампазіцыя (рудыментарны сюжэт),

агульная ўстаноўка на перадачу суб'ектыўнага ўражання або перажывання, але не такімі сродкамі, як метр, рытм, рыфма. В. у п. адрозніваюць менавіта па метрычнай прыкмеце ад форм, прамежкавых паміж паэзіяй і прозай, — рытмічнай прозы і *верлібра*. Упершыню тэрмін «В. у п.» ўвёў Ш.Бадлер, у рус. л-ры вядомымі аўтарамі такіх вершаў сталі І.Тургенеў, І.Аненскі. Доўгі час у бел. літ.-знаўстве да В. у п. адносілі «Думкі ў дарозе» Я.Коласа, «Васількі», «Раны» Ядвігіна Ш., «Стогны душы», «Максімава зязюля» М.Гарэцкага, «Плач пралесак», «Пяюць начлежнікі», «Прытуліся ка мне» З.Бядулі.

І.М.Гоўзіч.

ВЕРШАВАНАЯ МОВА, асаблівы тып эмацыянальна афарбаванай, згущанай мовы, у якой гранічна адчуваецца кожны кампанент, а найб. значныя гукі і сугуччы, словы, паўзы, вобразы не толькі акцэнтуюцца, але і ставяцца ў цэнтр увагі. Інтанацыйна, а на пісьме і графічна падзелена на супастаўляльныя паралельныя рады (вершаваныя радкі) у супрацьлегласць мове прозы. Характарызуецца сіметрыяй і перыядычнасцю члянення сінтаксічных адрэзкаў, арганізаванай рытмамелодыкай. Адсюль на-яўнасць рыфмаў, строф, устаноўка на муз. гучанне. Вылучаюцца *белы верш, вольны верш, свабодны верш, дольнік*. В.м. пішуцца і некаторыя творы павучальнага ці рэкламнага характару, разлічаныя на хутчэйшае запамінанне, т.зв. *мнеманічныя вершы*.

ВЕРШАВАНЫ РЫТМ, гл. ў арт. *Рытм*.

ВЕРШАЗНАЎСТВА, раздзел *паэтыкі*, які вывучае будову *верша*, уласцівасці *вершаванай мовы* і прынцыпы яе аналізу. В. ў большасці выпадкаў зводзіцца да вывучэння вершаванай фонікі, рытмікі і строфікі, астатнімі пытаннямі займаецца тэорыя л-ры. У эпохі антычнасці і сярэднявечаюя В. з'яўлялася апісальнай дысцыплінай і мела прыкладны і нарматыўны характар. Заснавальнікамі бел. В. з'яўляюцца Л.Зізаній («Граматыка славянская», 1596), які падаў кароткі курс тэорыі антычнага вер-

ша, даў тлумачэнне паняццяў «стапа», «метр», «памер», «рыфма»; М.Сматрыцкі («Граматыкі славенскія правільная сінтагма», 1618—19), які апісаў асновы антычнага верша, сфармуляваў назвы вершаваных памераў (ямб, харэй, дактыль, пірыхій, спандэй), Сімяон Полацкі, які ўвёў тэрміны «метр» і «рытмалогія». Асобныя пытанні В. раскрылі Я.Карскі, І.Насовіч, М.К.Сарбеўскі, Я.Чачот. Значны ўклад у бел. В. зрабіў М.Багдановіч, які даследаваў санет, фоніку, рытміку вершаў і інш. Вял. ролю ў развіцці бел. В. адыгралі навук. пошукі А.Вазнясенскага («Паэтыка М.Багдановіча», 1926), Я.Барычэўскага («Тэорыя санета», 1927), У.Дубоўкі («Рыфма ў беларускай народнай творчасці», 1927), М.Грынчыка («Шляхі беларускага вершаскладання», 1973), Н.Гілевіча («Паэтыка беларускай народнай лірыкі», 1975), А.Кабаківіч («Беларускі свабодны верш», 1985), В.Рагойшы («Паэтыка Максіма Танка: Культура вобраза. Характар верша», 1968; «Гутаркі пра верш: Метрыка. Рытміка. Фоніка», 1979), І.Ралько («Беларускі верш: старонкі гісторыі і тэорыі», 1969; «Вершаскладанне: даследаванні і матэрыялы», 1977; «Верш і мова», 1986), А.Яскевіча («Рытмічная арганізацыя мастацкага тэксту», 1991) і інш. У наш час В. мае лінгв. аснову, арыентавана на агульныя пытанні тэорыі (жанр, вобраз, кампазіцыя, лексіка, сінтаксіс) і гісторыі л-ры. *І.М.Гоўзіч.*

ВЕРШАЛІНА, с у к а в а т к а, а с т р о г а, старажытная сельска-гасп. прылада для апрацоўкі глебы; найб. архаічны тып *бараны*. Яе выраблялі з верхавіны елкі, сукі якой абсякалі на адлегласці 40—60 см ад ствала і завострывалі іх. Пастронкі мацавалі за больш тонкі канец. В. цягнуў звычайна конь ці вол. Выкарыстоўвалі ў падсечным (агнявым) земляробстве. В. была асн. земляробчай прыладай на лясных лядах, дзе заставалася шмат пнёў і каранёў. Яна сумяшчала ў сабе функцыі бараны і *сахі*. В. эпизадычна сустракаліся ў сярэдняй паласе Беларусі і на ўсх. Палессі да пач. 20 ст.

В.С.Цімоў.